

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 15 Ocak 2020

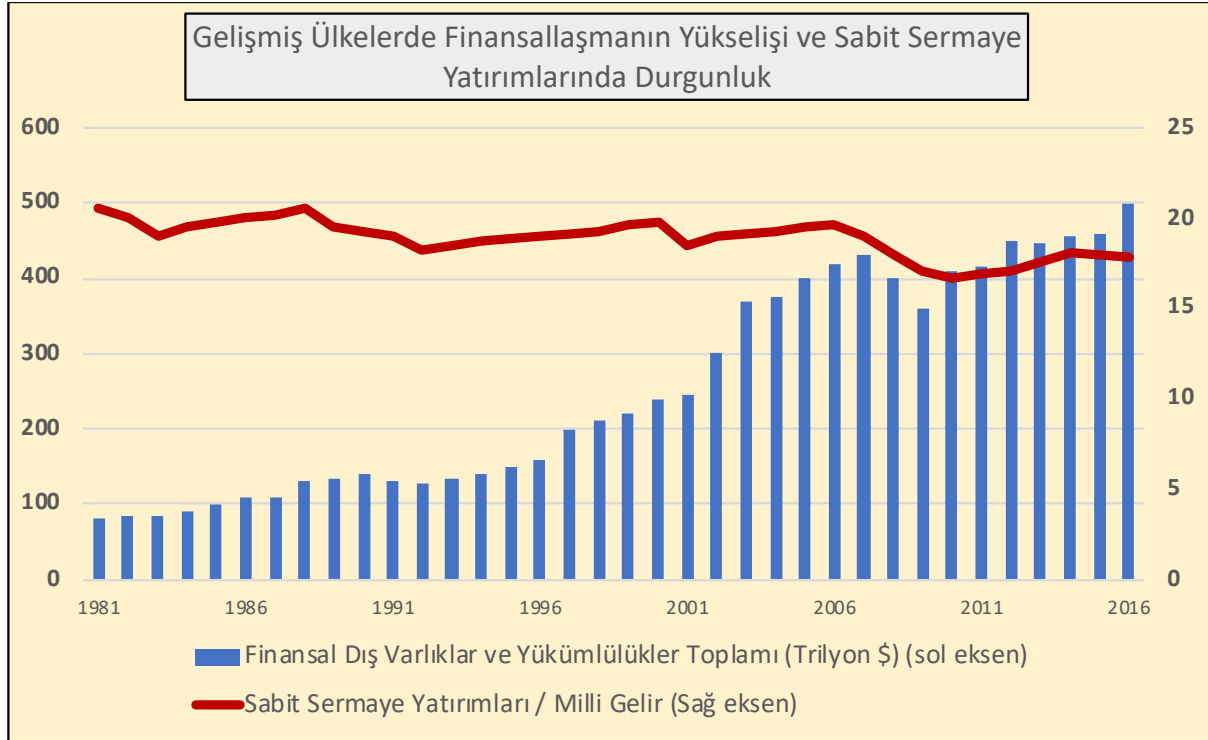
2020'ye Girerken Küresel Ekonominin Dinamikleri - II

Bu haftaki yazımız geçen haftanın devamı niteliğinde. Geçen hafta aynı konu başlığı altında küresel ekonomide süregelen durgunluk sürecine odaklanmış ve bu bağlamda küresel kapitalizmin merkez ekonomilerinde 2015 sonrasında kar oranlarının seyrini irdelemiş idik. Söz konusu dönemde ulusal ekonomiler düzeyinde kar oranlarında gözlenen gerileme, sabit sermaye yatırımlarındaki durgunluğun ve dolayısıyla üretkenlik süreçlerinde gözlenen yavaşlamanın da ana nedeni olarak göze çarpıyor.

Krize giden yolların yapı taşları daha 1970'lerde, kapitalizmin merkez ekonomilerinde sanayi başta olmak üzere, reel üretici sektörlerde kar oranlarının düşmesi; ve toplam talebin gerileyerek küresel kapitalizmin tıkanmasıyla döşenmişti. Küresel sermaye çıkış yolunu finansal rant ve spekülasyon oyunlarında bulmuş, kapitalizmin kumarhane masalarında yaratılan sanal karlar aracılığı ile birikimini sürdürülebilirlik çareleri aramaya yönelmişti. O dönemde iktisat yazınına damgasını vuran önemli savlardan birisi Ronald McKinnon ve Edward Shaw tarafından ortaya atılan "finansal serbestleştirme" hipotezi idi. McKinnon-Shaw hipotezi diye anılan söz konusu ultra-muhafazakar düşüncüye göre, finans kesimi üzerindeki düzenlemeler tasarrufları caydırmakta ve yatırım yapılabilir fonları da kısıtlamaktaydı. Buna göre finansal sistem üzerindeki kural ve düzenlemeler kaldırılır ve finansal piyasalar serbestleştirilir ise tasarruflar artacak, yatırımlar hızlanacak ve küresel ekonomide daha etkin bir kaynak dağılımı yaratılarak, sürekli büyüme temposu ivmelenmiş olacaktır.

Küresel ekonominin bundan sonraki gelişimi finansallaşma diye de anılacak olan kuralsızlaştırmalar ve serbestleştirmeler furyası altında geçti. Ancak, McKinnon-Shaw hipotezinin savları gerçekleşmedi. Tam tersine o dönemden bu yana finansal serbestleştirme altında finansal varlıklar yer küremizde yerçekimi yasalarını neredeyse hiçe sayan bir tempoda gelişir iken sabit sermaye yatırımlarında beklenen artış gerçekleşmedi; tam tersine yatırım temposu geriledi; reel sektörlerde üretkenlik kazanımlarının temposu düştü.

Aşağıda Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı Örgütü'nden (UNCTAD) derlediğimiz şekil bu olguyu net biçimde özetlemekte. Şekil 1980 sonrasında finansal varlıkların küresel düzeydeki şişkinleşmesine karşın, sabit sermaye yatırımlarında ivmelenmenin söz konusu olmadığını belgelemekte.

Diğer yandan aynı dönemde gerek sermaye ve emek arasında, gerekse emeğin alt kırımları arasındaki gelir ve fırsat eşitsizliğinin giderek derinleştiği gözlenmektedir. Eğitimli – eğitimsiz işgücünün yanına, etnik köken ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dayalı eşitsizlik biçimleri de eklenmektedir. Örneğin bu Eylül ayında Dünya Bankası tarafından yayımlanan Kalkınma raporu dünyamızda beşeri sermaye (eğitilmiş işgücü) toplam stokunu 720 trilyon dolar olarak tahmin ederken; bunun içinde kadın emeğin payını sadece yüzde 32 olarak vermekte; geri kalan yüzde 68'nin erkek işgücü tarafından sahip olduğunu vurgulamaktaydı.

Kapitalizmin küresel düzeyde artan rekabeti, teknolojik doygunluk ve yol açtığı sosyal ayrımcılık ve şiddet ile birleştiğinde, finansal sistemin kumarhane masalarında sunduğu spekülasyon kazançlarının cazibesine rağmen, *ortalama* kar oranlarındaki gerilemenin önüne geçemiyor.

Nitekim 2008'in Aralık ayında yayımladıkları “*Küresel Kriz Kapitalizmin Ta Kendisidir*” başlıklı raporunda *Bağımsız Sosyal Bilimciler Grubu* krizi şu sözcüklerle betimlemekteydi:

“Küresel ekonominin içine sürüklendiği 2008 krizi, kapitalizmin kaçınılmaz krizlerini finansallaşma ile açma çabasının doğrudan bir ürünüdür. Günümüzde kapitalizm ve uluslararasılaşmış sermayenin genişleyen yeniden üretimi finansal spekülasyonun sanal rantlarına bağımlı duruma gelmiştir.”

Sözü 2020'ye getirecek olursak: reel üretimde ivmelenmeyi ve bunu sağlayacak teknolojik ve kurumsal atılımı gerçekleştirmediği sürece küresel kapitalizmin bu durgunluk kısılcısından çıkması mümkün gözüküyor. Küresel kapitalizmin karşı çözümü ise yükselen ırkçılık ve şiddet olarak biçimlenmektedir.